

TEKOVE YVYPORA KUERA MAYMAYVA DERECHO KUAAUKAHA

[Preamble]

(preamble missing)

Art. 1

Mayma yvypóra ou ko yvy ári ñapytl'yre ha eteícha dignidad ha derecho jeguerékópe; ha ikatu rupi oikuaa añetéva ha añete'yva, iporáva ha ivaíva, tekotevẽ pehenguéicha oiko oñondivekuéra.

Art. 2

Mayma yuypóra oguereko derecho ha libertad kuéra ko Declaraciónpe oíva, oñemaña'yre mba'eichaguapa i-ráza, ipire color; kiñápa terãpa kuimba'e, iñe'ẽ, i-religión, iñopinión política, hetã, ha'épa mba' rerekoha, oípa yvate terãpa nahániri sociedad ryepype, hamba'e.

Mba'eveichagua jeporavo avei ndoiók va'erã oñemañanguévo hetã situación rehe, legalmentepa mba'éicha oí, ha'épa isãsopyre, oguatáva ojeheguiete, térãpa oí ambue tetã ndiv térã ipoguype.

Art. 3

Mayma tapicha oguereko derecho oikovévo, piporúvo ilibertad ha ojerrespetávo ipersona.

Art. 4

Avavépe ndojeguerekói va'erã esclavo térã tembiguái ramo; mba'eveichagua esclavitud térã tapicha jejogua ha ñevende ndaikatúl oiko.

Art. 5

Avavére ndoikova'erãi ñembosarái vai térã ñambohasa asy, humano rekore ndojojáiva.

Art. 6

Mayma yvypóra oguereko derecho ojehechakuaávo ichupe opaite handárupi ha'eha peteĩ máva leiduéra renondépe.

Art. 7

Maymavaite: peteĩchante léi renondépe ha oguereko, mba'eveichagua jeporavo'yre, derecho peteĩcha léi oñangarekóvo hese. Maymáva oguereko derecho peteĩcha oñeñangarekóvo hese. Maymáva oguereko derecho peteĩcha oñeñangarekóvo hese opaichagua jeporavo ohóvagai ko Declaración cóntrape, ha opa ñeha'ã oikóvagai jeporavorã.

Art. 8

Mayma yvypóra oguereko derecho oñangarekóvo hese hekoitépe tribunal kuéra oĩva hetãme, omo'ã haguáicha ichupe umi opyrŷévagui iderecho kuéra rehe oĩva constitución a léipe.

Art. 9

Avavépe ndaikatúi mbaretépe reínte oñedetene, ojegueraha preso terá oñemosẽ hetãgui.

Art. 10

Mayma yvypóra oguereko derecho, peteĩchapante, ohendúvo ichupe idespáchope ha justicia ojerure haichaite, peteĩ tribunal oguatáva ojeheguiete ha oporolado apo'yva, oñemyesakãta java iderecho ha obligación huéra, ha avei ojehesa'yjórato oñembojáva hese tembiapo vai'ei cóntrape ohóva.

Art. 11

Oñembojáro peteĩ tapicháre hembiapo vai hague, oguereko derecho oñepensávo hese nda'upeichaiha, nahesakãi aja ha'eha culpable; pe ñemyesakã oido va'erã tribunalpe, ha oguereko va'erã upépe mayma garantía oikotevẽva oñedefende hagua.

Avavépe noñecondeva va'erãi ojapo téra ndojapói haguére peteĩ mba'endaha'éiva delito upe java, tetãpypegua léi téra tetãnguéra léipe guarã. Noñeme'ẽ va'erãi avei castigo pohyve léipe oĩvagui oiko jave delito.

Art. 12

Ndaikatúj oimeháicha reínte ojeikévo peteĩ tapicha rekovépe, hóga, hogapy téra icarta kuérpade. Naikatúi avei ojepokóntevo héra téra herakuã porãre. Mayma yvypóra oguereko derecho léi oñangarekóvo hese ko'ãmba'épe.

Art. 13

Mayma yvypóra oguereko derecho ou ha oheovo tetãpyre ha oiporavóvo moñoikóta peteĩ tetã ryepype.

Mayma yvypóra oguereko derecho osẽvo oimeraẽva tetãgui, taha e jepe hetãtee, ha upéi ou jevyo hetãme.

Art. 14

Ojepersegui jave ichupe, mayma tekove ikatu oho oñemo'ã hagua oimeraẽva tetãme.

Ko derecho ndaikatúi ojeporu persecución ourõ justiciagui tembiapo vaikuére, téra ojeho rupi Naciones Unidas remiandu ha rembipota cóntrape.

Art. 15

Mayma yvypóra oguereko derecho hetãvo.

Avavégui ndaikatúi ojepe’a oimeháicha reinte hetã derecho oguerékóvagui okambiávo upe hetã.

Art. 16

Kuimba’e ha kuña maymáva, omendakuaaha tiémpo guive, oguereko derecho omdávo ha omoñepyrũvo petel ogapy. Ko’ávара ndaikatúi of problema oúva raza, tetã, terã religióngui. Petelcha va’era 1 derecho kuéra menda reheguáva, oiko aja kupukue hikuái menda ryepype, ha evei sapyánte oñembyairõ upe imenda kuéra.

Menda ikatu oiko umi omendátava otrõ añoite petel ñe’ẽme upeverã, ojeheguiete, avave ojopy’yre ichupekuéra.

Familia ha’e sociedad apyra ha ñepyrũete, ha oguereko derecho oñangarekóvo hese sociedad ha Estado.

Art. 17

Mayma yvypóra iderecho oguerékóvo imbaèteéva, ha ha’ẽño háicha, ha avei ambuerkuéra ndive.

Avavégui ndojepe’a va’erãi oimeháicha reinte imbác teéva.

Art. 18

Mayma yvypóra oguereko derecho oñemonguévo ojeheguiete, iñaka, inconciencia ha ireligión he’i háicha ichupe. Ko deréchope oike ikatuha okambia ireligión ha ijerovia, avei ohechaukávo ko’áva ha’ẽño háicha térã ambuekuéra ndive, opavave renondépe térã ha’ẽño hápe, tekombó’e, térã jeiko upéva he’i háicha rupive.

Art. 19

Maypa tapicha iderecho oguerékóvo ijidea ha iñeñandu tee, ha upéva oikuaaukávo ojejuru mboty’yre ichupe; ko deréchope oike avavépe nonnemolestáivo marandu ha opinión kuéra, ha avei oñemosarambivo ko’áva opaite hendárupi, mayma tembiporu upevarã oíva rupive.

Art. 20

Mayma yvypóra oguereko derecho ijatyvo oñondive ha ojapóvo joaju hapicha kuéra ñorairõ’yre.

Avavépe ndaikatúi ojejopy oike hagua petel asociaciónpe.

Art. 21

Mayma yvipóra oguereko derecho ijávo hetã resambyhype, ha’ete voi, yro katu hemimoĩngue, h’ae oiporavo va’ekue rupive.

Mayma tapicha oguereko derecho petelchapante, ohupityvo cargo público kuéra hetãme.

Mburuvicha kuéra omanda ha oisambyhy hagua teta, tetãygua kuéra ome’eẽ ichupekuéra upe pu’aka. Ha ko tetãygua kuéra rembipota ojechauka va’erã elección ipotiva rupive, cada cierto tiempo oiko va’erãva, maymavaite ijahápem ha peteicha ivoto kuéra ovalehápe; avei avave

oikuaa'yre mávarepa revota, ikatu haguaicha avave nandejopyiupe jeporavo apópe.

Art. 22

Mayma yvypóra, ha'erupi sociedad pegua, oguereko derecho pe sociedad oñangarekóvo hese. Upevaã pe hetã oñeh'ã mbaite va'erã, ha tetãnguéra oñopytyvõ va'erã, recurso ha organización tetã oguerekóva rupive, maymavaite ohupity hagua hemikotevẽ económico social ha cultural, oiko hagua ichugui persona añetete.

Art. 23

Mayma yvypóra oguereko derecho omba'apóvo ojeheguiete hembiaporã, pe imba'apópe oñemongu'évo iporãve haguaicha, ha oñeñangarekóvo hese ani opyta trabajo'yre.

Mayma yvypóra oguereko derecho, mba'eveichagua jeporavo'yre, pretelchante ojepagávo ichupe, petelchaterõ hembiaipo.

Mayma omba'apóva oguereko derecho oganávo hekópe porã, oikokuaa haguaicha, ha'e ha hogaygua, idignidad humana ojerure háicha.

Ndohupitypáirõ ichupe oimeraẽva medio pytyvõrã sociedad oguerekóvagai.

Mayma tapicha oguereko derecho ojapóvo sindicato ha ojoajúvo hapicha mba'apohára ndive, iñinterése kuéra odefende hagua.

Art. 24

Mayma yvypóra oguereko derecho opytu'úvo, ho'ureimivo nombaápoi jave; avei omba'apóvo omba'apo hagua ha'óra pevẽnte, ha ivacaciónvo oguahẽ vove jepi tiempo, ha upe aja ojepagávo ichupe.

Art. 25

Mayma yvypóra oguereko derecho oikove olgadamivo, ani hagua ichupe voi, ha hogayguápe avei, ofalta ho'uva'erã, ipohã repyrã, iñemonderã, óga oiko hagua, ha ambue mba'e oikotevẽva oikove hagua. Iderecho avei oguereko seguro oñemongui ramo guarã imba apohágui, terã katu hasy, ndovalevéi, iména mano, itujaiterei, térã ambue mba'e rupi indojevale kuaavéi ramo guarã ojehe.

Sy ha mitãre oñeñangareko va'erã iporave haguaicha. Mayma mitã, omendáva oguereko derecho sociedad oñangarekóvo hesekuéra.

Art. 26

Mayma yvypóra oguereko derecho ojehekombo'eukávo. Pejehekombo'e reínte va'erã, pe iñepyrũetépeguánte jepe. Pe tekombo'e jehai ha jeleénte jepe hagua, ha'e va'erã obligatorio. Profesión kuéra ha técnica ñeaprende, olva'erã enteroitépe ohupity haguaicha. Umi universidad rupi ojeike hagua, katupyry rehente odepende va'erã, ha mayma interesádope oñeme'ẽva'erã juruja.

Pe educación rembiaporã ha'eva'erã: tojapo tekove mayágui persona añetete, okakuaáva opáichavo. Omombarete va'erã derecho ha libertad ñemomba'e guasu. Oipytyvõ va'erã olhagua jekopyty, ñoaguanta kuaa, joayhu, mayma tetã ha raza terã religión oñondive. Omboguata va'erã

avei umi tembiapoukapy Naciones Unidas omolva ol hagua tapiate py'aguapy.

Sy ha tuvakuéra oguereko derecho itendondévo oiporavo hagua mba'éichagua educaciónpa ñeme'ẽta imitanguérape.

Art. 27

Mayma yvypóra oguereko derecho oparticipávo, avave ojopy terã ojoko'yre ichupe, incomunidad rekotee ñeñandukápe; ombovyávo ichupe umi tembiapokue porã hechapyrã; avei oparticipávo umi arandu pyahu oikévape, ha umi jeiko porãve ko'ăgarupi oúvape.

Mayma yvypóra oguereko derecho ñeñangarekóvo ichupe interesse moral ha material oguerekóva rehe, ha'érupimba'epyahu terã ñe'ẽ yvoty, kuatia arandu térã tembiapo hecharamomby apohare.

Art. 28

Mayma yvypóra oguereko derecho ojejapóvo ichupe hetásme ha hetanguéra apytépe, petef jeikoha ñemo'ãñatehape derecho ha libertd kuéra onnemolva ko Declaraciónpe.

Art. 29

Mayma yvypóra oguereko tembiaporã comunidad ndive guarã, upépe mante ikatúgui okakuaa ha hi'aju persona haicha.

Léi mante ikatu omol linde ikatu'yva jahasa jaiporukuévo ñande libertad kuéra, ani hagua ñapyru ñande rapicha derecho ha libertad rehe; avei jaiko hagua moral ojerure háicha, orden público oipota háicha, ha petel sociedad democrática reko py'aguapy oikotevẽ Háicha.

Ko'ă derecho ha libertad juéra mba'eveichvérõ ndaikatúi ojeporu Naciones Unidas oipota ha opensáva cóntrape.

Art. 30

Mba'evepunto ko Declaraciónpe olva noñentende va'erãi ome'ẽ Estádope, petel aty térã petel tapichápe, omoñepirũ ha omboguata hagua algün tembiapo ikatúva omboyke petelva jepe umi derecho ha libertad kuéra ñemboysyva ko Declaraciónpe.